

Голові спеціалізованої вченої
ради Д 17.127.03
в Класичному приватному університеті
д. держ. упр., професору
Огаренку В.М.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора **Латиніна Миколи Анатолійовича** на дисертацію Бокова Олександра Віталійовича «Формування та реалізація державної політики зайнятості в умовах глобалізації», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 17.127.03 Класичного приватного університету на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Актуальність обраної теми дослідження

В умовах впливу глобалізаційних процесів на систему функціонування національного ринку праці питання модернізації державної політики зайнятості України, спрямованої на покращення ситуації в сфері зайнятості населення займають одне з пріоритетних місць в рішеннях Уряду в контексті проведення соціально-економічних реформ в Україні. Реформування економіки України, її інтеграція у світову економічну систему об'єктивно вимагають створення необхідних умов для ефективного використання робочої сили та забезпечення продуктивної зайнятості населення як вирішального фактору конкурентоспроможності національної економіки.

В умовах глобального інформаційного простору державна політика зайнятості має бути гнучкою, формуватися в тісному зв'язку з соціально-економічними тенденціями і спрямованістю розвитку соціальної сфери на конкретному етапі розвитку країни. Основне її завдання має полягати в тому, щоб через систему різноманітних важелів створити економічний і інституційний простір, який сприятиме реалізації кожним громадянином свого конституційного права на працю.

Пріоритетність удосконалення системи публічного управління у сфері політики зайнятості підтверджена необхідністю реалізації зобов'язань, взятих державою щодо

підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію Україна-ЄС, Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 р., Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р.

На сьогодні пріоритетними завданнями державної політики у сфері зайнятості населення є, зокрема, активізація економічної активності населення країни, розширення сфери застосування праці за рахунок створення нових робочих місць, зменшення масштабів неформальної (тіньової) зайнятості, диспропорції між попитом на робочу силу та пропозицією, забезпечення відповідності якості робочої сили потребам розвитку економіки та соціальної сфери, її ефективного використання, підвищення якості соціальних послуг, що надаються незайнятому та безробітному населенню державною службою зайнятості.

У загальному комплексі проблем, пов'язаних з глобалізацією, важливого значення набувають питання дослідження як позитивних, так і негативних аспектів її впливу на систему функціонування національного ринку праці. При цьому важливо враховувати досвід розвинених країн світу щодо формування законодавчої бази у сфері праці та зайнятості населення, розробки і впровадження результативних державних механізмів регулювання ринків праці, забезпечення соціального захисту населення.

Розв'язання зазначених та інших проблем, що існують у сфері зайнятості населення, сприятиме досягненню у перспективі високих показників зайнятості та доходів населення, а також забезпеченню ефективного соціального захисту населення від безробіття.

Слід зазначити, що сучасні тенденції, які спостерігаються в системі вітчизняного ринку праці, що пов'язані із зайнятістю населення та трансформацією соціально-трудових відносин під впливом глобалізаційних процесів, зумовлюють потребу в пошуку й упровадженні нових ефективних механізмів формування та реалізації державної політики зайнятості в Україні. Сучасний розвиток інформаційної економіки в країні потребує комплексного дослідження, обґрунтування та

вдосконалення системи державної політики зайнятості, що в сукупності обумовлює актуальність і науково-практичну значимість теми, мету та завдання дисертаційної роботи.

Тому з огляду на викладене, необхідно зазначити, що проведення даного дослідження з розробленням відповідних рекомендацій органам публічної влади є актуальним як у теоретичному, так і в практичному плані, оскільки воно спрямоване на вдосконалення державної політики зайнятості населення з метою зменшення безробіття, зростання зайнятості та підвищення рівня та якості життя населення України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Бокова О.В., підтверджується відповідністю принципів дослідження та поставленій автором меті, завданням, послідовним дотриманням обраної методики, чіткою і збалансованою структурою, системним аналізом широкого й водночас репрезентативного кола наукових джерел.

Для досягнення поставленої мети автором визначено дослідницькі завдання, які є взаємопов'язаними та відображають головний зміст дисертаційної роботи. Так, здобувачем обґрунтовано актуальність і рівень наукової розробленості обраної теми, з урахуванням особливостей науки державного управління визначено пріоритетні напрями удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики зайнятості України в умовах глобалізації.

Здобувачем використано комплекс загальнонаукових методів, застосування яких дало змогу вирішити поставлені у дисертаційному дослідженні завдання, що мають відповідну новизну та слугують для розробки наукового обґрунтування теоретико-методологічних засад формування та реалізації державної політики зайнятості України. Наведені в дисертаційній роботі результати наукового дослідження доведені до конкретних наукових положень та практичних

рекомендацій, які доцільно застосовувати у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, виконавчих органів фонду соціального страхування на випадок безробіття.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються у авторефераті дисертації, а рекомендації доведені до рівня використання у практичній діяльності органів центральної виконавчої влади, місцевого самоврядування та служби зайнятості.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Достовірність та наукова новизна дисертаційної роботи О. В. Бокова є результатом наукових досліджень, спрямованих на теоретико-методологічне обґрунтування підходів щодо вдосконалення механізмів державної політики зайнятості України в умовах глобалізації й розробленні пропозицій щодо її формування та реалізації.

Здобувачем вперше розроблено сучасну модель формування та реалізації державної політики зайнятості в умовах посилення впливу глобальних процесів на систему функціонування національного ринку праці, в якій визначено її суб'єкти (на національному, регіональному та місцевому рівнях), а також основні механізми її вироблення з урахуванням світових тенденцій соціально-економічного розвитку та вимог розбудови сучасної інноваційної економіки й глобального інформаційного суспільства, необхідності посилення інституційної, фінансової спроможності та відповідальності органів місцевої влади за формування й реалізацію регіональної політики зайнятості населення, територіальний соціально-економічний розвиток.

Заслуговує на увагу обґрунтування автором доцільності реалізації в державній службі зайнятості експертної стратегії оцінювання тенденцій попиту на професії, яка полягає в систематичному зборі та узагальненні інформації від

експертів з-поміж роботодавців, керівників галузевих об'єднань і центрів зайнятості щодо перспективних потреб у робочій силі, галузевих тенденцій попиту на професії на регіональних і локальних ринках праці.

Значний внесок автора, на нашу думку, полягає у розробці комплексної системи короткострокового прогнозування попиту на професії на регіональних і локальних ринках праці (із застосуванням кількісних та якісних соціологічних методів), що дасть змогу в перспективі отримувати повнішу короткостроково-прогностичну інформацію щодо сучасного стану регіональних (локальних) ринків праці і сприятиме підвищенню результативності державно-управлінських рішень у напрямках формування й реалізації державної та регіональної політики зайнятості населення. Зазначена система короткострокового прогнозування попиту на професії на регіональних і локальних ринках праці успішно пройшла апробацію в системі державної служби зайнятості, що підтверджується відповідними довідками про впровадження (додаток К дисертації).

Досить цікавим є пропозиції автора щодо застосування мотиваційних механізмів залучення незайнятого та безробітного населення до праці шляхом упровадження системи мотиваційного моніторингу економічної активності безробітного населення в системі роботи державної служби зайнятості, який передбачає процес періодичного спостереження та оцінювання, аналізу мотивів безробітного, розробки й упровадження в роботу мотиваційних методів підвищення економічної активності безробітних, зареєстрованих у центрах зайнятості. У цьому контексті важливо акцентувати на актуальності науково-прикладних напрацювань здобувача в частині впровадження нових підходів щодо профілювання безробітного та незайнятого населення в системі служби зайнятості.

У дисертації автором розширено понятійно-категорійний апарат теорії ринку праці та зайнятості шляхом ведення в науковий обіг поняття «прекаризаційна зайнятість». Автор визначає її як різновид нестандартної (гнучкої) зайнятості, яка пов'язана з відсутністю правового захисту, соціальних гарантій для найманого працівника та виходить за правові межі класичних

соціально-трудова відносин «роботодавець-працівник», може як мати характер соціально-трудова залучення для останнього, так і бути проявом такого відторгнення.

Заслуговує на увагу розроблені автором напрями щодо підвищення ефективності використання робочої сили в умовах глобалізації та розроблення пропозицій до комплексного проекту основних напрямів формування й реалізації державної політики зайнятості на середньострокову перспективу в контексті проведення соціально-економічних реформ в Україні, а також рекомендацій щодо вдосконалення системи професійного навчання незайнятого та безробітного населення в частині професійного навчання безробітного населення на виробництві й підтвердження результатів неформального навчання.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо теоретико-методологічного обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій в напрямках формування та реалізації державної політики зайнятості України в умовах глобалізації.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 54 наукових працях, зокрема: 1 одноосібній науковій монографії, 8 колективних монографіях; 21 статті у наукових фахових виданнях, у тому числі 5 – у зарубіжних виданнях; 16 матеріалах науково-практичних конференцій, а також 8 публікаціях в інших виданнях, що додатково відображають результати дослідження.

Отримані наукові положення, висновки і рекомендації повною мірою висвітлено у наукових публікаціях здобувача. Текст автореферату розкриває зміст дисертації.

Практичне значення роботи

Практичне значення отриманих здобувачем результатів полягає у тому, що основні теоретичні положення та висновки дисертації доведені до рівня конкретних пропозицій, доцільних для впровадження в діяльності центральних

органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, служби зайнятості.

Наукові висновки, теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи використані в галузі державного управління. Зокрема, результати дослідження були використані в практичній діяльності Секретаріату Кабінету Міністрів України (довідка про впровадження від 27 січня 2021 р.), Харківської міської ради (довідка про впровадження від 28 січня 2021 р. № 160/0/147-21), Харківського обласного центру зайнятості (довідка від 1 лютого 2021 р. № 01-649/21), Житомирського обласного центру зайнятості (довідка від 4 січня 2021 р. № 325/09-21 ЖОЦЗ), Київського обласного центру зайнятості (довідка від 26 грудня 2019 р. № 3292/01/9-19), Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і Національної академії наук України (довідка від 28 січня 2021 р. № 31/01).

Отримані результати можуть бути застосовані для подальших науково-дослідних розробок теоретико-методологічних і практичних питань, пов'язаних з удосконаленням механізмів формування та реалізації державної політики зайнятості України.

Результати дослідження використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти при підготовці бакалаврів та магістрів державного управління, підвищені кваліфікації фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування, а також працівників служби зайнятості. Це підтверджується довідками про впровадження результатів дисертаційного дослідження Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України (довідки від 9 лютого 2021 р. № 54/00/21 та № 55/00/21) та Класичного приватного університету (довідка від 02 вересня 2020 р. № 46).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам оформлення дисертації та змісту автореферату

Структура дисертації повністю узгоджується з її новизною, метою і завданнями дослідження; наукові положення викладені достатньо логічно і конкретно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних

авторських досліджень, які, в свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими. Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, викладена виваженою науковою мовою, її оформлення відповідає існуючим стандартам, у тексті роботи зроблені необхідні посилання на цитовані джерела.

Дисертаційна робота має завершений характер, теоретичні висновки і практичні рекомендації достатньою мірою розкриті, аргументовані та обґрунтовані у текстовій частині дисертації. Стиль викладу матеріалу дослідження, наукових положень, висновків, рекомендацій доступний для сприйняття та розуміння. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації. У авторефераті основні положення дисертації викладено повно й докладно. Аналіз змісту автореферату та дисертації підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами. Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті і обґрунтовані у рукописі дисертації.

Дисертація та автореферат оформлені згідно з вимогами, що пред'являються до такого роду дисертаційних робіт.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень дисертаційної роботи здобувача, її цілісність, логіку викладення матеріалу та внесок автора у беззаперечно важливі та актуальні питання формування та реалізації державної політики в сфері зайнятості населення України, однак вважаємо, що окремі положення і тези є дискусійними, і такими, що потребують певного уточнення. У цьому контексті доцільно зробити такі зауваження та пропозиції до дисертації.

1. У першому розділі (рис. 1.2.2) автором наведено інституційну модель формування та реалізації державної політики зайнятості України, в якій виділено підсистему адаптації законодавства у сфері політики зайнятості, в якій визначені Міжнародна організація праці (конвенції та рекомендації МОП) та законодавство

Європейського Союзу. Проте, на наш погляд, у зазначеній підсистемі доцільно було б показати Організацію об'єднаних націй, враховуючи її роль у формуванні фундаментальних правових актів щодо захисту прав людини, у т. ч. і у такому важливому напрямі як її право на працю та захист від безробіття, а також виділити її спеціалізовані установи, до компетенції яких відносяться питання праці та зайнятості, міграції та освіти і т. ін.

2. У п. 3.2 «Нестандартні форми зайнятості як елемент гнучкості ринку праці» автор визначає основні заходи державної політики щодо регулювання нестандартної зайнятості в системі функціонування національного ринку праці, акцентуючи увагу на необхідності забезпечення соціального захисту працівників в умовах гнучкої зайнятості шляхом застосування нових ефективних правових механізмів в системі соціально-трудових відносин. У той же час, на нашу думку, доречно було б більш детально їх конкретизувати та визначити, які діючі нормативно-правові акти в системі національного законодавства в сфері зайнятості населення потребують удосконалення.

3. У розділі 4 здобувач визначає важливість питання впровадження ефективної системи державного замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів у системі професійної освіти України зазначаючи, що в сучасних умовах соціально-економічного розвитку країни існує значна необхідність впровадження ефективної сучасної моделі формування держзамовлення з проведенням щорічного моніторингу потреб ринку праці. Проте, на нашу думку, такий підхід протирічить сучасним умовам ринкової економіки, саморегулюванню ринку праці та його потребі в робочій силі.

4. У розділі 5 автором запропоновано сучасну модель формування та реалізації державної політики зайнятості України в умовах децентралізації системи державного управління та модернізації державної служби зайнятості України. Впровадження зазначеної моделі в Україні, на думку автора, сприятиме посиленню ролі та відповідальності органів місцевої влади та місцевого самоврядування за формування та реалізацію місцевої політики в сфері зайнятості населення. У моделі запропоновано утворення на регіональному рівні правління

фонду соціального страхування на випадок безробіття. Проте в описі зазначеної моделі доцільно було б більш детально конкретизувати повноваження регіонального правління фонду соціального страхування в частині прийняття колективних рішень у сфері формування та реалізації місцевої політики зайнятості населення.

5. У розділі 5 здобувачем запропоновано проєкт Закону щодо приведення у відповідність положень Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», які регламентують повноваження зазначених органів влади у сфері праці й зайнятості населення, їх відповідальність за реалізацію державної політики в цій сфері, зокрема в питаннях формування стимулів до продуктивної праці, а також організації розроблення, координації та контролю за виконанням територіальних програм зайнятості населення та ін. Проте в контексті розробленої автором моделі формування та реалізації державної політики зайнятості України в умовах децентралізації системи державного управління та модернізації державної служби зайнятості України, на нашу думку, доцільно було б розширити діючу нормативно-правову базу в сфері праці та зайнятості населення, яка потребує вдосконалення. Це стосується таких законів України як: «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про зайнятість населення», «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та окремі підзаконні правові акти.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Бокова Олександра Віталійовича «Формування та реалізація державної політики зайнятості в умовах глобалізації» є завершеним науковим дослідженням. Дослідження містить науково-теоретичні засади, практичні рекомендації щодо вдосконалення державних механізмів формування та реалізації політики в сфері зайнятості населення. Рівень і глибина проведених досліджень, новизна отриманих результатів та їх запровадження в практичну

діяльність суб'єктів державної влади, науково-дослідних установ, органів державного регулювання свідчать про значний науковий досвід здобувача.

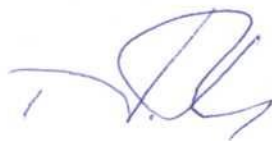
Висновки до розділів та загальні висновки дисертації є достатньо обґрунтованими, а пропозиції мають практичну значущість. Основні результати повною мірою відзеркалено в опублікованих працях автора.

Дисертацію викладено українською науковою мовою, розділи дисертації пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, що, своєю чергою, є достатньо аргументованими та доказовими.

Дисертацію виконано на високому теоретико-методологічному рівні. За своєю актуальністю, постановкою завдань дослідження, науковою та практичною значущістю отриманих результатів робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до докторських дисертацій, п. 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами), а її автор, Боков Олександр Віталійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри економічної політики та менеджменту
Харківського регіонального інституту
державного управління Національної
академії державного управління
при Президентові України



М.А. Латинін

Підпис засвідчую:

Перший заступник директора Харківського
регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
д.держ.упр., проф.



Д.В. Карамішев